

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2019|022 VAN 14 MAART 2019

OVER DE VOORLOPIGE WIJZIGING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN EEN OORLOGSGEDENKTEKEN IN BERINGEN, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 18 FEBRUARI 2019

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 14 maart 2019 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 18 februari 2019 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige wijziging van de bescherming als monument van een oorlogsgedenkteken in Beringen. De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige wijziging, met name: (a) het ministerieel besluit tot voorlopige wijziging, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het inhoudelijk dossier.
2. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige wijziging vast van het ministerieel besluit van 22 januari 2014 tot bescherming als monument van het oorlogsgedenkteken op de Markt van Beringen. Het artikel 1 verwijst hierbij naar artikel 6.2.1, 2° van het Onroerenderfgoeddecreet: *“een verplaatsing van het beschermde goed is noodzakelijk voor het behoud van de erfgoedwaarden ervan of is vereist omwille van het algemeen belang”*.

De commissie merkt op dat de procedure tot verplaatsing van een beschermd goed recent gewijzigd werd.¹ Om tot verplaatsing te kunnen overgaan moet de bescherming van het goed niet meer worden opgeheven. De vernieuwde procedure omvat in één keer de intentie tot verplaatsen, het verplaatsen zelf, het beschermen van het goed op de nieuwe locatie en het opheffen van de bescherming op de oude plaats. Bovendien kan vanaf heden een verplaatsing gebeuren ‘omwille van het algemeen belang’. Voorliggend wijzigingsvoorstel betreft het eerste verplaatsingsdossier volgens deze nieuwe procedure en op basis van deze nieuwe rechtsgrond. De commissie vindt het positief dat de nieuwe werkwijze minder complex is en meer rechtszekerheid biedt.

Het inhoudelijk dossier verduidelijkt dat de vraag tot verplaatsing van het oorlogsgedenkteken uitgaat van de stad Beringen en kadert in de geplande stadsvernieuwing waarbij het volledige centrum heraangelegd wordt. De huidige locatie van het monument zal worden heringericht. De commissie erkent dat het herinrichten van het stadscentrum van Beringen een algemeen belang vertegenwoordigt, maar benadrukt dat dit geen aanleiding mag zijn om het beschermde oorlogsgedenkteken ‘weg te moffelen’ (zie verder par. 3).

Verder vraagt de commissie in het inhoudelijk dossier te verduidelijken of de stad effectief eigenaar is van het gedenkteken en betrokken perceel. Het Onroerenderfgoeddecreet (art. 6.2.3, §2) vereist immers uitdrukkelijk dat een verplaatsing enkel kan gebeuren op verzoek van of mits akkoord van zowel de oude als de nieuwe eigenaar van het perceel waarop het beschermd erfgoed staat.

¹ Wijziging Onroerenderfgoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie, bekrachtigd door de Vlaamse Regering op 13 juli 2018 en in werking getreden op 6 september 2018.

3. Artikel 2 van het wijzigingsbesluit verwijst naar de fotoregistratie en naar het afbakeningsplan waarop de huidige en nieuwe locatie van het oorlogsgedenkteken worden aangeduid. De commissie stelt vast dat het beschermde goed binnen hetzelfde perceel wordt verplaatst, van de voorzijde naar de achterzijde van de kerk.

Wat de huidige locatie van het oorlogsgedenkteken betreft, beaamt de commissie dat deze niet optimaal is voor de beleving van het monument. Het inhoudelijk dossier argumenteert dat het gedenkteken op de nieuwe locatie beter tot zijn recht zal kunnen komen: de zone achter de kerk en tussen de openbare bibliotheek en het nieuwe stadhuis zal ontwikkeld worden als een nieuw groen publiek binnenplein, het gedenkteken zal hier een meer prominente plaats krijgen en opnieuw in een perk worden geplaatst. De commissie erkent het potentieel van de verplaatsing, maar stelt vast dat het inhoudelijk dossier (en de bijlage met omgevingsplan 'nieuw ontwerp') geen duidelijk beeld geeft van het nieuw te ontwikkelen publiek binnenplein, noch van de wijze waarop het monument in deze omgeving zal worden ingepast. De commissie wijst er op dat de huidige toestand van de nieuwe locatie op dit ogenblik onvoldoende kwaliteiten vertoont om het gedenkteken een volwaardige plaats te bieden.

Er zijn voor de commissie aldus onvoldoende garanties dat de nieuwe locatie van het gedenkteken – zowel qua omgeving als inplanting – effectief zal bijdragen aan een verbeterde zichtbaarheid, herkenbaarheid en belevings- en contextwaarde van het monument. De commissie vraagt hieromtrent verdere informatie op te nemen in het dossier. De commissie vraagt hierbij tevens meer aandacht te besteden aan een zorgvuldige en meer duurzame plaatsing van het oorlogsgedenkteken en te duiden (of desgevallend te onderzoeken) of het van belang is dat de soldaat in een welbepaalde richting kijkt.

4. Artikels 3, 4, 5 en 6 van het wijzigingsbesluit introduceren in het beschermingsbesluit van 2014 een beschrijving van het oorlogsgedenkteken, alsook een beheersvisie, instandhoudingsvoorschriften en toelatingsplichten voor het monument. De commissie vindt het positief dat het oorspronkelijke beschermingsbesluit aldus geactualiseerd wordt conform het Onroerenderfgoeddecreet (art. 6.1.4).

Wat de beheersvisie betreft, merkt de commissie op dat twee beheersdoelstellingen worden voorgesteld: 1° het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen van de erfgoedwaarde en 2° de versterking van de belevingswaarde. De commissie meent dat deze beheersdoelstellingen eerder vaag zijn en vraagt hierbij minstens aan te vullen dat ook de visuele waarneembaarheid van het volledige monument als uitgangspunt geldt.

Met betrekking tot de voorgestelde toelatingsplichten vraagt de commissie te verduidelijken waarom enkel het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen wordt opgenomen en niet het plaatsen of wijzigen van ondergrondse nutsvoorzieningen.

5. Artikel 7 van het wijzigingsbesluit somt tot slot uitgebreid de maatregelen op die nodig zijn voor de ontmanteling, de verplaatsing, de stockage en de heroprichting van het monument. Wat de maatregel voor heroprichting betreft, vindt de commissie het positief dat tevens restauratieve ingrepen zullen gebeuren om enkele oudere, onoordeelkundige herstellingen te verbeteren.

De commissie stelt vast dat tevens een timing wordt vooropgesteld om het gedenkteken te ontmantelen en opnieuw op te richten. De commissie vraagt te verduidelijken wat de gevolgen zijn voor de bescherming van het monument indien deze timing niet gerespecteerd wordt.

6. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een ongunstig advies voor de voorlopige wijziging van het ministerieel besluit van 22 januari 2014 tot bescherming als monument van het oorlogsgedenkteken op de Markt van Beringen. De

commissie vraagt het dossier verder te onderbouwen en aan te tonen dat de nieuwe locatie effectief zal bijdragen aan een verbeterde zichtbaarheid, herkenbaarheid, belevings- en contextwaarde. De commissie vraagt het dossier vervolgens opnieuw voor advies aan de commissie voor te leggen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter